

Alueellisten T&K -investointien kohdentuminen ja vaikuttavuus Pohjois-Pohjanmaalla

Loppuraportti (toimitetaan Pohjois-Pohjanmaan liittoon hankkeen viimeisen maksatushakemuksen yhteydessä)

1. Kuvaus hankkeen tavoitteista, niiden toteutumisesta sekä keskeisistä toimenpiteistä

Hankkeessa on selvitetty tilastoja ja laadullisia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen millainen TKI-profiili Pohjois-Pohjanmaalla on yritystoiminnan näkökulmasta ja millaisia toimialakohtaisia ja alueellisia erityispiirteitä tähän liittyy. Tutkimus on painottunut siihen, millaista yritysten TKI-toiminta on tällä hetkellä ja miten niiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan suunnatut panostukset kohdentuvat. Tulosten avulla on arvioitu TKI-toiminnan aluevaikutuksia maakunnan alueella sekä hyötyjen leviämistä ja skaalautumista kansalliselle ja kansainväliselle tasolle. Tilastojen osalta mukana tarkastelussa ovat olleet myös tutkimukseen valitut verrokkimaakunnat Pirkanmaa, Varsinais-Suomi ja Uusimaa.

Hankkeen tavoitteena on ollut tuottaa päätöksentekijöille sekä yrityksille tietoa siitä 1) millä perustein kansallista panostusta kohdennetaan alueille ja alueilla, 2) miten yritysten oma TKI-panostus kohdentuu, ja 3) millaisia ovat näiden panostusten aluevaikutukset (miten panostukset kasautuvat, skaalautuvat tai läikkyvät). Käytännössä fokus on ollut kohdassa 2, jota tutkien avulla kahteen muuhun tietotarpeeseen on pyritty vastaamaan.

Keskeiset toimenpiteet ovat liittyneet tutkimuksen tekemiseen. Tällaisia ovat olleet tilastoaineiston kattava analyysi, asiantuntijoiden fokusryhmähaastattelut, yrityshaastattelut sekä webropol-kyselyt. Etenkin yrityshaastattelut sekä tilastoaineiston analyysi ovat olleet keskeisiä.

Konkreettisina toimenpiteinä hakemuksessa on mainittu myös tiedon mahdollisimman tehokas levittäminen eri tiedotuskanavia käyttäen, koska hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut tuottaa uutta tietoa aluepolitiikan ja -kehittämisen tueksi ja osallistua aluepolitiiseen keskusteluun. Tämä tavoite on toistaiseksi toteutunut fokusryhmä- ja yrityshaastatteluiden myötä, mutta keskusteluun osallistuminen tapahtuu varsinaisesti vasta tutkimusraportin valmistuttua. Raportti julkaistiin 9.10.2023. Se on saatavilla osoitteessa:

https://nordiatiedonantoja.journal.fi/issue/view/1_2023

2. Poikkeamat suhteessa suunniteltuun

Merkittäviä poikkeamia ei ole ollut. Aineiston keräämiseen osalta ongelmaksi nousi kysely, johon ei saatu riittävästi vastauksia. Tämän vuoksi kyselyjen tuloksia ei ollut mahdollista sisällyttää loppuraporttiin. Tilastokeskukselta mikroaineistona käyttöön saatu innovaatiotoiminta-aineisto kuitenkin kompensoi jossain määrin tätä ongelmaa, koska se käsitteli samoja teemoja kuin webropol-kysely. Yrityksille suunnatun kyselyn pienen vastausmäärään vuoksi hankkeessa toteutettiin myös kehittämisyrityksille ja aluekehitysviranomaisille suunnattu kysely osana Aluekehityksen ja -politiikan soveltava tutkimus -kurssia Oulun yliopiston maantieteen tutkimusyksikössä. Myös tähän kyselyyn tuli vain vähän vastauksia, eikä varsinaista tilastollista analyysia voitu aineistosta tehdä. Avoimiin kysymyksiin tulleita vastauksia on kuitenkin tutkimusraportissa hyödynnetty.

Lisäksi yritysten haastatteluvaiheeseen kului ennakoitua enemmän aikaa. Joitakin yrityksiä oli vaikea kontaktoida esimerkiksi kesälomista johtuen.

3. Hankkeen tulokset ja vaikuttavuus, indikaattoritiedot (toteutuneet indikaattorit raportoidaan suhteessa hankehakemuksessa ilmoitettuihin indikaattoreihin)

Hankkeessa on tuotettu kaksi raporttia (väliraportti vuoden 2022 lopulla ja varsinainen tutkimusraportti hankkeen päättyessä syksyllä 2023). Tutkimusraportti on hankkeen varsinainen tulos ja se on julkaistu Nordia Tiedonantoja -julkaisusarjassa, joka on Pohjois-Suomen Maantieteellisen Seuran ja Oulun yliopiston

maantieteen yksikön yhteinen julkaisu (https://nordiatiedonantoja.journal.fi/issue/view/1_2023). Lisäksi tuloksista tullaan tiedottamaan aktiivisesti esimerkiksi sosiaalisen median kanavien kautta sitten kun tutkimusraportti on julkaistu. Lisäksi tärkeimmistä tuloksista kirjoitetaan tiedote, joka lähetetään yliopiston tiedotukseen, ja joka sieltä leviää myös median edustajille. Hankkeen tutkijat kirjottavat Kalevaan myös ns. alakertakirjoituksen.

4. Hankkeen henkilöstö, organisaatio ja keskeiset yhteistyötahot

Fredriika Jakola (tohtoritason tutkija, pääasiallinen tutkija), Eevi Halinen (tutkija), Kaj Zimmerbauer (hankkeen johtaminen, tutkimukseen osallistuminen). Oulun yliopisto, maantieteen tutkimusyksikkö.

5. Selvitys hankkeen toteutuneista kustannuksista ja rahoituksesta

Kertakorvausmallissa hankkeeseen myönnetään tuki kertakorvauksena tukipäätöksessä yksilöidyn selkeän todennettavissa olevan tuotoksen tai tuotosten perusteella (tässä hankkeessa tutkimusraportti). Kertakorvaus-hankkeen maksatushakemuksen liitteenä toimitetaan vain tukipäätöksessä määritellyt tuotokset, ohjausryhmän pöytäkirjat sekä väli/loppuraportti, sekä tosite ulkopuolisesta rahoituksesta, jos sitä on.

Hankkeen kokonaiskustannusarvio on ollut 98 421 euroa, josta AKKE-rahoitus (Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen määräraha) on kattanut 70 % (68 895 euroa). Jäljelle jäävä 30 % osuus on yhteensä 29 526 euroa, joka on ollut yliopiston omaa rahoitusta ja Pohjois-Pohjanmaan liitolta tullutta kuntarahaa (50/50).

Syyskuussa 2023 suoria palkkakuluja on kertynyt 53871 euroa + hsk n. 21 % (11313), eli palkkakulut yhteensä 65184 e. Päätöksen mukaan palkkakulut voivat olla 58099 e + hsk 21%= 70300. Osa Zimmerbauerin palkkakuluista (n. 3000) puuttuu vielä kirjanpidosta. Muut kustannukset koostuvat Tilastokeskuksen aineisto- ja käyttömaksuista, julkaisun taitosta sekä loppuseminaarin tarjoilukustannuksista.

6. Hankkeen määrällisten tavoitteiden toteutumat, tulokset ja vaikuttavuus

Varsinaisia määrällisiä tavoitteita ei ole ollut tutkimusraporttia lukuun ottamatta. Hakemuksessa mainittiin, että yrityshaastatteluita tehdään 20–30 kappaletta. Haastatteluita tehtiin 20 kappaletta. Yritykset valittiin siten, että ne edustivat eri toimialoja sekä Pohjois-Pohjanmaan eri seutukuntia.

7. (Loppuraportin liitteenä) ohjausryhmän tai muu arvio hankkeen toteutuksesta ja tuloksista sekä kooste muusta kerätystä ja saadusta palautteesta

Ohjausryhmä arvioi, että hanke on toteutunut suunnitelman mukaan, vaikka kyselyn vastausmäärä jäikin vähäiseksi. Tämä oli kuitenkin osittain odotettavissa, ja puutetta pystyttiin kompensoimaan Tilastokeskuksen Innovaatiotoiminta mikroaineistolla. Tutkimusraportti on ohjausryhmän mukaan toteutunut siten kuin se on hankesuunnitelmassa esitetty, joten se voidaan hyväksyä hankkeen onnistuneeksi tulokseksi. Ks. liitteenä oleva ohjausryhmän kokouspöytäkirja.

8. Miten hankkeesta tiedotettiin, miten hanke näkyi julkisuudessa

Tiedottaminen on kohdistunut lähinnä alueen yrityksiin, joita on haastateltu, sekä fokusryhmiin osallistuneisiin asiantuntijoihin. Hankkeessa järjestettiin myös loppuseminaari syyskuussa 2023. Tuloksista tiedotetaan enemmän, kun tutkimusjulkaisu valmistunut. Käytännössä tiedotustoimintaa siis tapahtuu vielä hankkeen päättymisen jälkeen, lähinnä loka- ja marraskuussa 2023.

Hankkeesta on ollut sanomalehti Kalevassa artikkeli syyskuussa 2022.

9. Kuvaus kilpailuttamismenettelyistä

Hankkeessa ei ole ollut kilpailutettavia hankintoja.

10. Ilmoitus hankkeeseen liittyvän aineiston säilytyspaikasta

Aineistoa säilytetään Oulun yliopiston verkkoasemalla siten, että aineistoon pääsy vaatii salasanan. Aineisto on ainoastaan hankkeen tutkijoiden saatavilla ja käytössä mahdollisia tulevia julkaisuja varten (esim. tieteellinen artikkeli). Aineistoa säilytetään enintään viisi vuotta.

11. Hankkeen tulosten hyödyntäminen jatkossa ja selvitys siitä, miten toiminta jatkuu hankkeen päätyttyä

Tuloksia tullaan hyödyntämään syksyn 2023 sekä talven 2023/24 aikana esimerkiksi erilaisissa tiedotustoimenpiteissä. Näitä ovat esimerkiksi blogikirjoitukset, sanomalehti Kalevan alakertakirjoitus, josta on jo alustavasti sovittu vastaavan toimittajan kanssa. Suunnitelmissa on kirjoittaa myös yksi tieteellinen artikkeli tutkimukseen perustuen. Tuloksista tiedotetaan laajasti myös fokusryhmiin osallistuneille asiantuntijoille sekä haastatelluille yrityksille. Myös muuhun aluepolitiikkaan liittyvään yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistutaan mahdollisuuksien mukaan.

12. Julkinen tiivistelmä hankkeen toiminnasta ja tuloksista mielellään kuvien kera (loppuraporttiin tulee laittaa liitteeksi hankkeen julkinen tiivistelmä hankkeen tavoitteista, toiminnasta ja tuloksista. Loppuraportti tai sen tiivistelmä voidaan julkaista Pohjois-Pohjanmaan liiton sivuilla).

Alueellisten T&K-investointien kohdentuminen ja vaikuttavuus Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeessa tarkasteltiin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan (TKI) kohdennettujen panostusten kohdentumista ja vaikuttavuutta Pohjois-Pohjanmaalla. Hankkeen lähtökohtina olivat osaltaan rakennerahastokauden edunvalvontaan liittyvät tietotarpeet. Taustalla oli tarve ymmärtää paremmin maakunnan TKI-toiminnan rakennetta ja sitä, miten TKI-toiminta vaikuttaa aluekehitykseen. Hankkeessa toteutetussa tutkimuksessa vastattiin kysymyksiin kuten: miltä yritysten tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta (TKI) näyttää Pohjois-Pohjanmaalla ja miten maakunta eroaa TKI-profiililtaan tärkeimmistä verrokki maakunnistaan Pirkanmaasta tai Varsinais-Suomesta? Millaiset yritykset panostavat TKI-toimintaan ja minkälaisia aluevaikutuksia yritysten TKI-panostuksilla voidaan nähdä olevan? Vaikka Oulun seutu ja osaltaan koko Pohjois-Pohjanmaa on ollut tunnettu TKI-intensiivisestä ICT-osaamisesta, tarkempaa analyysia maakunnan TKI-profiilista ei ole aiemmin tehty. Hankkeessa tehty tutkimus paikkaa tätä tiedollista aukkoa.

Hankkeessa tarkasteltiin sitä, miten yritysten tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan käytettävät panostukset kohdentuvat alueellisesti. Hankkeessa avattiin myös sitä, millä tavalla kansallinen innovaatiopolitiikka ja TKI-rahoitusinstrumentit tukevat Oulun seudun ja laajemmin koko Pohjois-Pohjanmaan aluekehitystä, ja millä tavalla vaikutukset skaalautuvat myös maakunnan ulkopuolelle. Hankkeessa on tarkastelu etenkin yritysten oman TKI-toiminnan resurssointia. Tähän liittyy kysymys siitä mitä yrityksissä pidetään TKI-toimintaan kohdennettavana resurssina ja miten kohdennus tehdään. Keskeistä onkin ollut avata yhtäältä TKI-panostusten heijastusvaikutuksia Pohjois-Pohjanmaalla sekä toisaalta tarkastella sitä, miten yrityksissä tehtävää TKI toimintaa resurssoidaan ja miten vaikuttavuutta voidaan paremmin ymmärtää.

Hankkeen aluksi selvitettiin miten TKI rahoitus jakautuu kunnittain, toimialoittain, organisaatioiden ja yritysten kokoluokan mukaan Pohjois-Pohjanmaalla. Tässä hyödynnettiin tilastokeskuksen aineistoa sekä Business Finlandilta saatavaa kuntatason dataa. Tutkimuksen toisessa vaiheessa pyrittiin selvittämään kyselytutkimuksen avulla yritysten oman TKI-rahoituksen muotoja ja kohdentamista. Tarkoituksena oli selvittää erilaisia TKI-investointien suoria ja epäsuoria muotoja. Kyselyyn ei kuitenkaan saatu riittävästi

vastauksia. Kolmannessa vaiheessa kerättiin teemahaastattelujen avulla eksaktia tietoa siitä, millaisia kokemuksia alueen toimijoilla on eri TKI rahoitusmuodoista ja miten yrityksissä nähdään TKI-investointien heijastusvaikutukset. Haastatteluja tehtiin 20 kappaletta. Tutkimuksen lopuksi arvioitiin kerätystä aineistosta tehdyn analyysin avulla sitä, millainen alueellisen kehittyneisyyden indikaattori TKI-toiminnan volyymi itse asiassa on. Tutkimus auttaa täten arvioimaan innovaatiopolitiikan vaikutuksia skaalautumisen ja alueellisen dynamiikan näkökulmasta Pohjois-Pohjanmaalla ja kansallisesti.

Keskeisten tulosten mukaan Pohjois-Pohjanmaan TKI-toiminta on selkeästi toimialakohtaisesti keskittyneintä verrattuna verrokkimaakuntiin, ja t&k-menot keskittyvät Pohjois-Pohjanmaalla myös yksittäisille yrityksille toisia maakuntia enemmän. Ilmiön kompleksisuudesta johtuen on kuitenkin korostettava, että alueellisen TKI-toiminnan määrittelyyn ja panostusten kohdentamiseen liittyy monia tutkimuksellisia haasteita. Nykyisessä muodossaan kansallinen t&k-menojen tilastointi ei palvele tilastojen esittämistä alueellisessa muodossa. Määrittelyn haasteita on erityisesti niissä yrityksissä, joissa TKI-toimintaa tehdään suoraan asiakassuhteissa tai potentiaalisten asiakkaiden kanssa.

Hankkeessa tuotettava uusi tieto palvelee suoraan aluekehitysviranomaisia, sillä sen avulla voidaan ymmärtää paremmin, miten tutkimus- kehittämis- ja innovaatiotoimintaan suunnattujen resurssien leviämis- ja kasautumismekanismeja eri tyyppisissä yrityksissä. On myös mahdollista, että TKI-panostuksia tullaan jatkossa käyttämään yhtenä aluekehitysendikaattorina. Hankkeen keskeinen tulos tähän liittyen on se, että TKI-toiminnan ja alueellisen kehittyneisyyden suhde on kompleksinen, joten alueiden kehitystä arvioivaan työkalupakkiin tarvitaan muitakin indikaattoreita kuin tutkimus- ja kehittämistoiminnan volyymi.

Loppuraportin allekirjoittaa päätoteuttajan organisaatiossa nimenkirjoitusoikeuden omaava henkilö.

Loppuraportti tulee lähettää sähköisessä muodossa osoitteeseen kirjaamo@pohjois-pohjanmaa.fi.

Loppuraportti tai hanke-esite voidaan julkaista Pohjois-Pohjanmaan liiton sivuilla.

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti UniOulu Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using UniOulu Sign

Päiväys / Date: 24.11.2023 07:23:20 (UTC +0200)

Oulun yliopisto

Jan Hjort

Organisaation varmentama (UniOulu käyttäjätunnus)
Certified by organization (UniOulu user account)

Certified by organization